

Egy igazi '56-os, a „Kaposvár-jelenség” oszlopa: tíz éve **Eörsi István** nélkül

[kapost_admin](#)

2015-10-224

A város, s a színház, mely annyit köszönhet neki, hallgat

Költő, író, s, ha a sors épp úgy hozta, forradalmár. Drámaíró, dramaturg, vagy épp egy megtörhetetlen, az önpusztításig következetes utcai harcos, a mártír Angyal István barátja. Egy önmagával is örökös viaskodásban lévő szenvedélyes közéleti ember, publicista, aki megveti a politikától, az élet sűrűjétől magukat finnyásan távol tartó „*értelmiségieket*”. Gondolkodó, vívódó ember, akit a saját tüze emésztett fel, s aki pontosan ezt a véget gondolta magához illőnek. A kaposvári színház annyiban biztosan neki köszönheti nagy korszakát, hogy a Marat halála miatt kitört botrányban ő lett az áldozati bárány, akinek az eltávolítása árán minden más megmenthető volt.

Ma, október 22-én, Budapesten egész napos **Eörsi**-konferenciát tartottak személyének és gazdag életművének tiszteletére, s az elmúlt napokban az országos sajtóban – itt, helyben persze szó sincs erről – sorra jelentek meg írások róla, művészi-közéleti tevékenységének számos jellegzetes momentumát idézték fel tisztelői. **Eörsi István** – *Végel Lászlót idézve* – megkapta a jutalmat, amit csak kaphatott: „*a nagy ellenfél, akivel viaskodott, akivel szinte személyes pert folytatott, megbukott*”, de a jutalom egyben büntetés is volt: látnia kellett azt is, hogyan foszlanak semmivé a győzelem, a rendszerváltás után a haláláig, mondhatni könyörtelenül képviselt eszmények.

A közéletben biztosan így volt, de talán a kaposvári színházi élet nyújtott némi elégtételt: 1982-ben a Marat-botrány „ára” az volt, hogy **Eörsinek** mennie kellett: „*a párt a fejébe vette, hogy **Eörsi** a színház rossz szelleme, pedig csupán néhány darab – a köztük a Marat halála – szövege hegyeződött az ő szíve vágya szerint. [...] A bosszúhadjárat részeként közölték velem: el kell küldenem. Egészen pontosan Tóth Dezső utasította a megyei pártbizottságot, a megyei pártbizottság az én közvetlen felettesemet, a megyei tanács kulturális titkárát, ő meg utasított engem. Védtem **Eörsit**, elmondtam, hogy kiválóan*

dolgozik, [...] a színházon belül nem politizál. Erre közölték velem, ha nem bocsátom el, engem váltanak le...” – idézi a történész-fiú, **Eörsi László** Babarczy igazgatót a „Megbombáztuk Kaposvárt” című könyvében.

1977 és '82 közt volt tehát először Kaposváron az író, s az „elégtelet” a kényszerű, ám dicsőséges távozás után az, hogy 1991-től 2005-ig, haláláig ismét Kaposváron dolgozhatott. Szerette volna, ha a „Kihallgatás” után a „Halálom reggelén” című darabját is bemutatja – írja Merényi Anna dramaturg, egykori munkatársa – az „anyaszínháza”. A darab eredetileg a „Stimming fogadójában” címet viselte. Lukáts Andor rendezőnek németországi premierje után, 2005 őszén elvileg egy bő hónapja lett volna, hogy kedves szerzőjével együtt felkészüljön az olvasópróbára. Andor 2005. október 12-én Stuttgartban debütált, 13-án hajnalban meghalt **Eörsi István**. 2006. január 13-án volt a bemutató a Csiky stúdiójában.

Angyal István kihallgatásával ma megkezdődött **Eörsi István** és társai bűnügyének tárgyalása

A Budapesti Fővárosi Bíróság ma kezdte meg annak a nagyszabású igazgatási bűnügynek a főtárgyalását, amelynek vádlottjai:

Angyal István, 28 éves építésvezető, Eörsi István, 25 éves író, Szabó Béla 22 éves raktáros, Molnár Sándor 20 éves gyárimunkás, Horváth Sándorné, született Tollasi Ilona, 21 éves asszony, dr. Káldor Veronika, 28 éves orvos, a Péterfy Sándor utcai kórház volt alorvosa és Nagy Mihály 21 éves vegyésztechnikus.

Az ügyészség vádirata szerint **Angyal István**, aki részt vett az október 23-a utáni harcokban, az ellenforradalmi csoportokat benzines palackokkal látta el. November 10-én „fegyveres forradalmi ifjúság” aláírással kormány- és szovjetellenes, valamint sztrájkra uszító röpiratokat készített. Ebben a munkában segítette neki **Eörsi István**, aki „Szóba se állj vele” címmel verset írt, ezt a verset Angyal és társai sokszorosították és terjesztették. A sokszorosító gépet a **Péterfy Sándor** utcai kórház alagsorában helyezték el. A gépelési munkákat dr. **Káldor Veronika** végezte, míg a többiek részben a sokszorosító készüléket kezelték, részben a röpiratokat terjesztették. **Horváth Sándorné** és **Molnár Sándor** ellen azért is vádat emelt az ügyészség, mert november 25. és december 13-a között, a **Tóth Ilona** ügyben elítélt **Gáli József** és **Obersouszky Gyula** szerkesztésében megjelenő **Élünk** című lap terjesztésében is közreműködtek. **Horváthné** ellen társadalmi tulajdon elleni lopás miatt is eljárás indult, mert a **Divatcsarnokból ruha- és fehérneműket** elvitt. **Nagy Mihály** ellen fegyverrejtegetésért is eljárás indult, mert letartóztatásakor rendőrségi revolvert találtak nála.

Elsőnek **Angyal Istvánt** hallgatta ki a bíróság.

— Nem vagyok bűnös — kezdte védekezését, majd az elnök kérdésére elmondta, hogy **Gáli Józseffel** Auschwitz-

ban ismerkedett, meg ahol mindketten deportáltak voltak. Tavaly júniusban feljárt a **Petőfi-körbe**, október 23-a után pedig **Déry Tiborral** is megismerkedett.

— Október 23-án — folytatta vallomását — találkoztam Gálival, részt vettem a tüntetésben. A rádióhoz mentünk, itt találkoztam **Eörsivel**. Amikor a rádió közelébe értünk, a tömeg visszafelé nyomult. Fel szólítottam a rádióban levő katonákat, hogy ne lőjenek ránk. Egy fa alá szorultunk Gálival és **Eörsivel**. Majd a sortűz elől a **Kálvin** térre menekültem. Sebesülteket támogattam, segítettem lőszert kirakni. Hajnalban

elmentem, a **Rákóczi út** és a **Körút** sarkán megtaláltam a **Szálán-szobrot**, amelyet akkor daraboltak.

Reggel felé felmentem a **Péterfy Sándor** utcai kórházba **dr. Káldor Verához**, **Gáli** menyasszonyához, hogy megtudjam, mi történt Gálival és másokkal.

A tárgyalás lapzártakor tart.

Korabeli tudósítás az Angyal-perről, melyben **Eörsi István** is vádlottként szerepelt Így vall róla Merényi Anna **Eörsi István** Kaposváron című írásában:

„Bolondul szerette az életet: enni, inni, beszélni, ölelni, kacagni... És dolgozni mindenek felett. Otthon és a színházban. Autóba ülni, levezetni Kaposvárra, hóban-fagyban, vagy épp kánikulában; beülni a próbára, jegyzetelni, elmondani, mit gondol, meghallgatni a

másikat, és főleg szeretett új feladatot kapni: hogy egy kiadós ebéd után bevehesse magát aprócska színházi lakásába új rímeket faragni. Vagy ha muszáj, prózát írni. Az esti próbán a munkától újabb lendületet nyerve jelent meg, akkor is ő volt a legtettekesebb valamennyiünk között. Aztán itt törte velünk a fejét éjjel a problémákon, hogy otthon hajnalig meg is oldja őket. Alvásra nem szánt sok időt. Hetvennégy évesen is ő volt köztünk a legfiatalabb. Azt hittük, száz évig fog élni.

A Marat ritkán látható záróképe, a Corvin köz, Szegő György díszlettervező munkája

És a legkevésbé sem igaz a legenda, hogy a „Kaposvár-jelenség” a rendszerváltással, azzal, hogy beköszöntött a parttalan szólásszabadság, hogy immár nem volt ki ellen harcolni, megszűnt. Koltai Tamás, a nemrég elhunyt kritikus így fogalmaz erről:

*„Olyan nagy előadások jöttek létre, mint A mizantróp, a Jelenetek egy kivégzésből (Ascher), az Istenítélet, a Tom Paine (Mohácsi). Folytatódott a Kaposvár-típusú operett, a Csárdáskirálynővel, a Mágánás Miskával (Mohácsi) és a Luxemburg grófjával (Ascher). Ascher és Mohácsi hozták létre a legjelentősebb produkciókat; Mohácsinak a Bánk bán és a rendszerváltást követő további munkái (Tévedések vígjátéka, Ármány és szerelem, A Nagy Romulus, A kávéház, Iván, a rettentő) önmagukban is végigjártak egy „kaposvári utat”, a bevett eszméket és stílusokat megkérdőjelező renitenskedéstől a komplex forma-és tartalomteremtésig. A kilencvenes évek megtartó-megújító szelleme elsősorban az ő előadásaiknak köszönhető.” (Idézi **Eörsi László**)*

És ennek a szellemi műhelynek a felépítésében, az eltéveszthetetlenül egyedi „kaposvári” hang, stílus megteremtésében, a szólás bátorságában és szabadságában meghatározó szerepe volt **Eörsi Istvánnak**: műveltségének, kivételes nyelvi és formaérzékének, szikrázó, lucidus szellemének, pengeéles, sokszor gyilkos iróniájának: a Marat halálában tetőpontjára jutó rendszerváltás előtti és a '90 utáni, 2008-ig tartó, legalább ennyire értékes „kaposváriság” valódi oszlopa volt.

Mindennél jobban jellemzi kedélyét, szellemét, hogy, miután a felbőszített MSZMP Politikai Bizottság parancsára távoznia kellett Kaposvárról, s megtudta, hogy Spiró György lesz az utóda, csak ennyit mondott:

„A SPIRODALOM visszavág!”

H. I.